

Ind i relationen, uden om magten

På institutionen Bøgen ved Hammer Bakker har man opbygget et helhedstilbud for børn og unge i alderen 10-25 år. Fælles for beboerne er, at de har en udadreagerende adfærd, og at deres sociale kompetencer er begrænsede. Det er børn og unge, som ikke kan rummes i amtets øvrige tilbud. Vidensteamet har besøgt institutionen og fået et indblik i Bøgens faglige tilgang. For her er øretæver ikke en del af arbejdet.

Af Kirsten Brøndum & Susanne Dam, Vidensteamets sekretariat

Forstander Peter Thomsen har siden han startede som pædagogmedhjælper arbejdet for at komme væk fra magtanvendelse. På mange institutioner, hvor der bor personer med problemskabende adfærd, har man levet med, at øretæver var en del af arbejdet. *"Jeg synes derimod, at de var for store og stærke til, at vi skulle have denne fysiske konfrontation med dem. Jeg havde lyst til at gå den anden vej. Vi skulle væk fra volden og ikke anerkende, at den er en del af det at arbejde med denne målgruppe"* fortæller Peter Thomsen. Det er den kultur, han i dag har etableret på Bøgen. En kultur som har fokus på relationen, og som hele Bøgens pædagogiske arbejde bygger på.

Vold er angst

Beboerne på Bøgen har en udadreagerende adfærd, og de har alle en meget lav frustrationstærskel. *"Denne frustration kommer oftest til udtryk hos beboerne, når de bliver konfronteret med deres begrænsninger, for det er her, de oplever deres nederlag og fiaskoer"*, fortæller afdelingsleder Brian Tjørnelund. Derfor er det af stor betydning, at personalet anerkender beboernes handicaps og vanskeligheder og ikke stiller højere krav til dem, end de kan honorere.

På Bøgen betragter man ikke beboernes udadreagerende adfærd som vold. I stedet anser man det som angst og indre kaos. Et kaos som den unge ikke selv er i stand til at reorganisere. *"Som pædagog kan man betragte en beboers adfærd fra flere vinkler. Man kan anskue beboeren som voldsomt udadreagerende, når han begynder at slå og sparke. Eller man kan se personen give udtryk for en uhåndterlig angst. Så skal man hjælpe ham"*, fortæller Peter Thomsen. På Bøgen anerkender man ikke volden. I stedet anerkender man de begrænsninger, som hver enkelt beboer har.

Konstruktiv relationen til de unge

Det pædagogiske udgangspunkt er, at det er beboeren, som bor på Bøgen. Beboeren skal være der, mens personalet kan være der. Såfremt de er indstillet på at indgå i en konstruktiv relation med beboerne. Målet er at opbygge de rette forudsætninger for hver enkelt beboer ud fra deres individuelle forudsætninger og behov. *"Vi skal ikke give dem det de beder om, men det de har brug for"*, fortæller Brian Tjørnelund. For at det skal lykkes, er det nødvendigt, at alle medarbejdere har et indgående kendskab til

hver enkelt beboer; og ikke mindst til deres begrænsninger.

Det er vigtigt, at man opbygger nogle rammer, som gør, at beboerne kan lide at være på institutionen. *"Det er beboernes hjem, og derfor skal de være værdi-sættende sammen med personalet"* påpeger Brian Tjørnelund. Han tilføjer, at dette ikke kan lade sig gøre, hvis der er en skæv relation mellem beboerne og personalet. Formår man ikke at indgå i en konstruktiv relation til en beboer, arbejdes der for at opnå relationen via supervision, opkvalificering og samarbejde med kollegaer. Hvis det ikke lykkedes, må medarbejderen søge til en anden afdeling af institutionen, hvor der så kan arbejdes med rationen med disse beboere.

Frustrationer er forståelige

Når det lykkes for Bøgen at bygge på den konstruktive relation og ikke gå ind i magtrelationen, skyldes det bl.a., at personalet ikke hele tiden forsøger at sætte begrænsninger for de unge. Medarbejderne tager f.eks. ikke en konfrontation, hvis en af de unge ikke tager sin tallerken med fra bordet. *"Det er ikke det værd"* fortæller Brian Tjørnelund.

Det er også meget karakteristisk for stedet, at man ikke kan stikke af fra Bøgen. Medarbejderne anerkender i stedet beboernes frustrationer, når de gerne vil væk. *"Vi fortæller dem, at vi godt kan forstå, at det er svært for dem at være her. Vi fortæller dem, at det er ok, hvis de går"* siger Peter Thomsen. På den måde undgås det, at beboeren stikker af fra en ubehagelig konfrontation eller med en følelse af vrede rettet mod personalet. Ved at undgå disse magtkampe, giver man beboeren en mulighed for at komme tilbage. Uden skam og ydmygelse. Herefter kan man så fortsætte det pædagogiske arbejde, uden at den gode relation har lidt skade.

Retsprincipperne gælder også her. Mange af Bøgens beboere har en eller flere politisigtelser, når de flytter ind på institutionen. Selvom en af målsætningerne for Bøgen er at undgå, at deres beboere kommer i yderligere kontakt med retssystemet, så er det ikke på bekostning af retssikkerheden. *"Der gælder de samme retsprincipper her, som ude i samfundet. Er der vold eller seksuelle krænkelse, så bliver det til en politianmeldelse med det samme. Men vi prøver som personale ikke at afdække, om der er en sag. Det lader vi myndighederne om at gøre"*, fortæller Peter Thomsen.

Ved ikke at gøre sig til dommer over, hvorvidt en beboer er skyldig eller ej, formår Bøgen selv i voldssituationer at opretholde den gode relation til beboeren. Samtidig med at personalet undgår konfrontationen, sender man et klart signal til beboerne om, at vold ikke anerkendes eller accepteres.

Jacob Kjeldberg, Landsbyen Sølund

Vi bruger ikke vikarer

Sammen med de fysiske rammer er personalet en central og grundlæggende faktor for Bøgens kultur og indsats. Personalet skal sikre, at de individuelle betingelser, som hver enkelt beboer har brug for, bliver skabt. Man har på Bøgen fundet ud af, at man opnår flere fordele ved ikke at benytte sig af vikarer. Man opnår for bl.a. en kontinuitet omkring beboerne. Den giver tryghed og derved mere ro på afdelingerne. Til gavn for beboerne, men også for medarbejderne.

Det har også vist sig, at siden Bøgen stoppede med at bruge vikarer, har personalet fået færre sygedage. Det skyldes ikke kun, at personalet ved, at deres fravær vil betyde, at kollegaerne skal løbe stærkere. Afgørende er, at medarbejderne efter sygdom ikke kommer tilbage til et hus i kaos.

Bøgen kan undgå at bruge vikarer i kraft af institutionens størrelse. Den består af 6 afdelinger og 120 medarbejdere. Ved sygdom, ferie eller efteruddannelse, har man derfor mulighed for at supplere fra andre afdelinger. For at det fungerer optimalt, er medarbejderne fra alle afdelinger forpligtet på at have fundamentalt kendskab til alle institutionens beboere.

Røde og grønne dage

Som alternativ til at benytte vikarer foretrækker Bøgen ofte at nedbringe aktivitetsniveauet. Det er deres erfaring, at det er mindre problematisk, end den uro der kan opstå, når beboerne konfronteres med en person, de ikke kender, og som ikke kender dem.

Eksempelvis har man i skoletilbudet indført røde og grønne dage. De signaleres ved skilte på indgangen til skolen. De grønne dage er dage, hvor alt kører som normalt. Røde dage er derimod dage med aktivitetsændring, eksempelvis hvis en personale har sygemeldt sig. Med disse symboler signalere man til børnene, når der er forandringer. Det giver dem den genkendelighed, som de har brug for, og man forhindrer uro.

Ved ikke at benytte vikarer, sikrer Bøgen, at deres børn og unge oplever en kontinuitet omkring personalet. Beboerne er således sikret den samme pædagogiske tilgang. En tilgang hvor forebyggelse af konflikter er i centrum, og hvor den personlige relation er altafgørende.

Fakta om Bøgen:

- Helhedstilbud for 30 børn/unge og voksne i alderen 10-25 år, der drives efter hhv. § 51 og §93.
- Alle beboere har psykiske og sociale funktionsnedsættelser
- Dagspris: Ca. 4000 kr.
- Helhedstilbuddet indeholder botilbud, beskæftigelsestilbud og undervisningstilbud
- Bøgen består af 6 fysisk adskilte afdelinger

Kontaktoplysninger:
Specialinstitutionen Bøgen
Storemosevej 12
9310 Vodskov
Tlf. 96 38 60 10
Se også www.nja.dk